

CAPUT UNDECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Lapsus Davidis in adulterium cum B. Thesabee, et homicidium Uriæ.

1. Factum est autem, vertente anno, eo tempore quo solent reges ad bella procedere, misit David Joab, et servos suos cum eo, et universum Israel, et vastaverunt filios Ammon, et obsederunt Rabba; David autem remansit in Jerusalem. 2. Dum hæc agerentur, accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem, et deambulet in solario domus regie; viditque mulierem se lavantem, ex adverso super solarium suum; erat autem mulier pulchra valde. 3. Misit ergo rex, et requisivit quæ esset mulier. Nuntiatumque est ei, quod ipsa esset Bethsabee filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi. 4. Missis itaque David nuntiis, tulit eam; quæ cum ingressa esset ad illum, dormivit cum ea: statimque sanctificata est ab immunditia sua, 5. et reversa est in domum suam conceptu foetu. Mittensque nuntiavit David, et ait: Concepti. 6. Misit autem David ad Joab, dicens: Mitte ad me Uriam Hethæum. Misitque Joab Uriam ad David. 7. Et venit Urias ad David. Quæsitumque David quam recte ageret Joab et populus, et quomodo administraretur bellum, 8. et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, et lava pedes tuos. Et egressus est Urias de domo regis, secutusque est eum cibus regius. 9. Dormivit autem Urias ante portam domus regie cum aliis servis domini sui, et non descendit ad domum suam. 10. Nuntiatumque est David a dicentibus: Non ivit Urias in domum suam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via venisti? quare non descendisti in domum tuam? 11. Et ait Urias ad David: Arca Dei et Israel et Juda habitant in papilionibus, et dominus meus Joab, et servi domini mei super faciem terræ manent; et ego ingrediar domum meam, ut comedam et bibam, et dormiam cum uxore mea? per salutem tuam, et per salutem anime tue, non faciam rem hanc. 12. Ait ergo David ad Uriam: Mæne hic etiam hodie, et cras dimittam te. Mansit Urias in Jerusalem in die illa et altera; 13. et vocavit eum David ut comederet coram se et biberet, et inebriavit eum: qui egressus vespere, dormivit in strato suo cum servis domini sui, et in domum suam non descendit. 14. Factum est ergo mane, et scripsit David epistolam ad Joab, misitque per manum Uriæ, 15. scribens in epistola: Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimum est prælium, et derelinquite eum, ut percussus intereat. 16. Igitur cum Joab obsideret urbem, posuit Uriam in loco ubi sciebat viros esse fortissimos. 17. Egressique viri de civitate, bellabant adversum Joab, et ceciderunt de populo servorum David, et mortuus est etiam Urias Hethæus. 18. Misit itaque Joab, et nuntiavit David omnia verba prælii, 19. præcepitque nuntio, dicens: Cum compleveris universos sermones belli ad regem, 20. si eum videris indignari, et dixerit: Quare accessistis ad murum, ut præliaremini? an ignorabatis quod multa desuper ex muro tela mittantur? 21. Quis percussit Abimelech filium Jerobaal? nonne mulier misit super eum fragmen molæ de muro, et interfecit eum in Thebes? quare juxta murum accessistis? Dices: Etiam servus tuus Urias Hethæus occubuit. 22. Abiit ergo nuntius, et venit, et narravit David omnia quæ ei præceperat Joab. 23. Et dixit nuntius ad David: Prævaluerunt adversum nos viri, et egressi sunt ad nos in agrum; nos autem facto impetu persecuti eos sumus usque ad portam civitatis. 24. Et direxerunt jacula sagittarum ad servos tuos ex muro desuper, mortuique sunt de servis regis, quin etiam servus tuus Urias Hethæus mortuus est. 25. Et dixit David ad nuntium: Hæc dices Joab: Non te frangat ista res; varius enim eventus est belli: nunc hunc, et nunc illum consumit gladius; confortia bellatores tuos adversum urbem, ut destruas

eam, et exhortare eos. 26. Audivit autem uxor Uriæ, quod mortuus esset Urias vir suus, et planxit eum. 27. Transacto autem luctu, misit David, et introduxit eam in domum suam, et facta est ei uxor, peperitque ei filium; et displicuit verbum hoc, quod fecerat David, coram Domino.

4. FACTUM EST AUTEM, VERTENTE ANNO EO TEMPORE, QUO SOLENT REGES AD BELLA PROCEDERE, — scilicet exacta hieme, in vere sequentis anni, puta in martio, quo Mars dominari solet, et reges ad bella procedere.

MISIT DAVID JOAB, etc. — David vero domi remansit, ideoque incidit in adulterium et homicidium; unde Theodoretus, *Quest. XXV*: « David, ait, cum esset in acie, mentemque exeroeret in belli cura, ex legibus divinis vitam suam administrabat; parvas autem asscutus inducias, passus est lapsum. » Vide hic quam bellum, aut negotium præstat otio: negotium Davidem fecit castum, otium adulterum.

OBSEDERUNT RABBA. — Erat hæc urbs potens, regia et metropolis Ammonitarum, ita dicta a magnitudine: « Rabba » enim, vel « Rabbath, » hebraice idem est quod *multa*, id est magna, per eallagen quantitatis discretæ pro continua: quanquam vere erat quoque *multa* in numero incolarum et civium. Eadem dicta quoque est « Ammon » vel « Amman, » et « urbs aquarum, » cap. xii, vers. 27, eo quod Jacob torrens eam circumfluit. Denique a Ptolemeo Philadelpho, secundo Ægypti regis, qui Biblia ex Hebræo in Græcum per septuaginta Interpretes transferri curavit, subjugata; dicta est *Philadelpia*, quod nomen hæcque retinet.

2. ACCIDIT ET SURGERET DAVID DE STRATO SVO POST MERIDIEM (1). — somno et cibo postus distentusque, ideoque in venenum proclivis: hujus enim stimuli sunt delicia regales, desidia et somnus: in somno enim fit cibi concoctio, cujus ultima pars est semen; quod cum corpori somnus superfluit, vertitur in semen. Quapropter somnus matutinus castis periculosus est: tunc enim perfecta concoctio reliquum alimenti in semen transit, quod veneras cogitationes motuque efficit. Qui ergo student castitati non stertant in multam lucem, sed mane surgant, imo auroram cum philomelis Deum laudando præveniant: ac itari cultum se B. Virginis et Angelo Custodi serio commendent, ut nocturnas carnis tentationes et diaboli illusiones impediant: denique cum primum evigilant, illico mentem ad Deum et Christum orando convertant, ut a carnalibus cogitationibus eam advertant; hæc enim et caro somno adhuc semisopita, et dæmon tentator suscitare solet.

VIDITQUE MULIEREM SE LAVANTEM EX ADVERSO (domus enim Uriæ erat vicina, et ex adverso palatii

(1) Regionum ad meridiem usum nunc adhuc habent incolæ dormiendi per dies æstus.

Davidis, ut notat Adrichomius in *Tabulis Geographicis*) SUPER SOLARIUM SUUM, — refer hoc ad *vidit*, non ad *mulierem*; nec enim mulier erat super solarium Davidis, sed David ambulans super solarium, vidit ex adverso palatii mulierem se lavantem, ut patet ex Hebræo. Minus recte ergo Abulensis censet Davidem vidisse Bethsabee lavantem se super solarium domus Uriæ mariti sui; hoc enim indecorum et incommodum fuisset. Lavabat ergo se vel in domo, ut vult Vatablus, vel in horto ad fontem, qui etiamnum ostenditur, ait Adrichomius, et ex eo Serarius et Pineda. Unde Septuaginta habent: *Vidit David a solario mulierem lavantem se*, Hebraice, et *lecto vidit lavantem*. Hæc fuit nova causa lapsus Davidis, nimium visio mulieris seminande: oculi enim sunt in amore duces; ac proinde impossibile est lascivam cogitationem arcere a mente, nisi ab oculis arceatur lascivus mulieris aspectus. Unde *Job* cap. xxxi, i: « Pæpigi, ait, fedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. »

Audi Clementem Alexandrinum, lib. III *Pædagog. cap. xi*, sub medium: « Lascivi autem aspectus, et versatilibus, et tanquam conviventibus oculis intueri, nihil est aliud inerat primæ pugne preludia. » Quin et Cyrus apud Xenophonem, pulchri vero etiam « Ignis, ait, tangentes urit, pulchri vero etiam eos qui procul aspiciant, incendunt, ut amore ardeant. » Sigillatim vero de Davide S. Chrysostomus in *Psal. l.*: « Aperuit, ait, in vano oculos, et suscepit ictum sagitte; audiant curiosi, qui pulchritudines alienas considerant, » etc. Et S. Augustinus, *homil. 21*, inter. 50: « Sit, inquit, casus majorum, tremor minorum, » etc. « Boni viri, Ecclesie filii, et in Christi amore perfecti, audientes tam sancti viri ruinas, abstinent oculos, non eos difigunt in pulchritudine carnis alienæ, etc. de longe vidit illam David, de qua captus: mulier longe, libido prope; nunquid in fortior Davide, Salomone sapientior? Si illos tam sanctos viros inuenta familiaris mulierum, et pernicioso blandimenta vicerunt; quid de se cogitant illi qui cum extraneis mulieribus, non solum conversari, sed in eadem domo maneri nec metuant, nec erubescunt, » etc. Addit S. Augustinus nimiam prosperitatem et abundantiam fuisse Davidi ruinae causam: « Idcirco, inquit, adversus felicitatem acrius vigilandum est. »

Denique Tornielus censet Davidem peccasse cum Bethsabee anno regni sui 15; Salianus vero et Pineda anno regni 19, ætatis vero 49; et hoc verius videtur, uti ostendam cap. xii, vers. 24. Hic enim annus est septimus climactericus, qui

Oculi casto-
dendi
propterea

laborans, ac labori succumbens et occumbens, sed oriens quieti et glorie beatæ eternitatis. Unde *Uria* Hebraice idem est quod, *hæc mea Deus, vel ignis meus Deus; Hethæus* idem est quod, *abscessus*, ait S. Augustinus, lib. XIIII *Contra Faustum*, cap. LXXXVII.

13. ET INEBRIAVIT EUM. — ut ebrinus domum rediret, et cum uxore dormiret, itaque ipsa ex eo, non ex Davide factum concepissee putaretur. Vide hic ut unum peccatum tratat aliud. En David ut adulterium tegat, procurat factum suum suppressere Urie; quod erat crimen iniustitie. Sic hodie adultera filios ex adulterio susceptos supponunt et arrogant suis maritis; itaque fraudem et iniustitiam committunt, dum hac suppositione efficiunt et maritus eos quasi suos aliat, et heredes instituit cum damno verorum filiorum; ad cuius damni restitutionem tenentur adultera, quia ejus causam dederunt. Rursus David, ut hanc factus sui suppositionem adornet, Uria inebriat, quod tertium fuit ejus peccatum. Nam, ut ait S. Augustinus, serm. 234 *De Temp.*: « Qui alterum cogit, ut se plus quam opus est bibendo inebriet; minus malum ei erat, si carnem ejus vulneraret, quam ejus animæ per ebrietatem noceret. » Et inferius ait eum sacrificare diabolo. Et S. Ambrosius, *Apolog.* 2 *David* cap. III: « Oculis, ait, excitatur libido, sed ebrietas succenditur; Nos ebriatus est, et qui non inebriatus est dilavio, inebriatus est vino. »

14. SCRIPSIT DAVID EPISTOLAM AD JOAB, MISITQUE PER MANUM URIE, — quia scribebat Joab, ut curaret Uria ab Ammonitis occidi. Unde *Uria* æque ac *Bellerophonis* apud Lucianum, abierunt in proverbium, ac de iis dicuntur, qui litteras sui damni necive causas perferunt. Opinatur noster Sanchez ex hisce litteris Urie Gentiles finxisse fabulam Bellerophonis, quod scilicet ipse acceptis commendatitiis a Prælo rege litteris ad Jobatham (quod nomen alludit ad Joab hic) in mortem precipitatus sit. Sic ex Moysæ cum Deo loquente acceperunt fabulam Minois cum Jove colloquentis; ex Samsons, fabulam Herculis, aliaque plura similia, teste Clemente Alexandrino, lib. II *Strom.* Fuit hoc quartum et gravissimum Davidis peccatum, quo ut celaret adulterium ac adultera secure et jugiter frueretur, curavit occidi Uria militem fortissimum, sibi que fidissimum, ne scilicet ipse post bellum domum rediens, vidensque uxorem gravidam vel parientem, sciens se cum ea rem non habuisse, eam ut adulteram traduceret, imo occideret, neve ipsa ad sui tutelam Davidem auctorem prolis conceptæ Urie assignaret et proderet. Porro homicidium Davidis valde aggravavit modus hic, quo eum occidit, qui fuit fraudulenter et proditorius: « Sic ex vitio vitium gignitur, ait Isidorus, sicut David non evitavit adulterium, perpetravit et homicidium. » Vide hic rursus quam libido, sibi blanda, aliis sit sava et crudelis; ut enim sua voluptati sola

indulgeat, alios ea excludens, ablegat vel occidit. Mystice Rupertus, libro XI *De Divin. Offitiis*, cap. I: « Tulit David uxorem, inquit, Uria Ethæi, ipsumque Uria fecit occidi ferentem in manu scriptam mortis suæ sententiam; grave quidem committens piaculum secundum rem gestam, sed grande presignans mysterium per Christum regem vite, manu fortem atque desiderabilem, suo tempore peragendum, » etc. Rursus D. Thomas, *Prof. in epist. Canon.*: « Litteræ mortis suæ, ait, portant viri litterati qui sciunt et docent, et non faciunt. Iste sunt litteræ sine sigillo, id est scientia sine vita, et ideo non creditur ei. »

16. POSUIT URIAM IN LOCO, UBI SCRIBAT VIROS ESSE FORTISSIMOS. — Addit Josephus, Joab Uria commendasse fidem et strenuitatem, ut usque ad mortem pro Davide et Israele pugnaret, ac socios Urie secreto monuisse eum in pugna deserere, atque ab hostibus cingi caedique permittere. Quid hæc res magis proditorum aut secleratum dici fingique potest? Porro S. Hieronymus, lib. I *Contra Jovinianum*, asserit Davidem propter homicidium Uria a Deo prohibuitum adificatione templi, sed graviore ejus penas audimus cap. sequenti.

17. ET MORTUUS EST ETIAM URIAS. — Ecce hic consummatum Davidis ingrati homicidium, cuius indignitatem graphice depingit et exaggerat Abianensis hic, *Quest.* V in cap. XII. Porro permisit Deus tam graviter labi Davidem: Primo, ut eum humiliaret, ut scilicet ipse secret se, licet per gratiam esset sanctus Propheta, et Psalmographus, tamen per naturam esse hominem fragilem et proclivem in peccata, ut sunt cæteri. Unde ipse idipsum jam lapsus confitetur in *Psal.* L: « Ecce, inquit, in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea. » Secundo, ut in ejus lapsu et erectione Deus suam justitiam æque ac misericordiam ostenderet; justitiam in peccati castigatione, misericordiam in culpe condonatione: sicut quo major est morbus vel vulnus, eo major medici curantis peritia et efficacia ostenditur; ait S. Chrysostomus in *Psal.* L. *Tertio*, ad aliorum exemplum, ut omnes a Davide lapsi discant cavere lapsus occasiones, ac præsertim incautos feminarum aspectus. Audi S. Ambrosium *Apolog.* 2 *Davidis*, cap. III: « Non te vineat concupiscentia forma, si non vis vinci; non congreddire peccatis, ne de te vitia coronentur: neque capiaris oculis, neque abripiaris palpebris. Vili tibi mulier videtur ad pretium, sed fortis ad vitium: que virorum pretiosas animas capit. » Probat id ex *Proverb.* cap. VI: « Ligabit quis ignem in sinu, vestimenta autem non comburent? vel ambulabit quis super carbones ignis, pedes autem non comburent? Cave ergo et tu ne intra sinum tue mentis ignem libidinis et amorem accendas. » Et inferius: « Si David infirmus, tu fortis? si Salomon lapsus est, tu immobilis? si Paulus primus peccatorum, tu potes primus esse sanctorum? »

Quarto, ut, si nos labi contingat, non desperamus, sed cum Davide penitendo resurgamus, ac lapsus sit nobis stimulus ad majorem rigorem et virtutem. Unde S. Augustinus, *homil.* 21 inter 50: « Multi, ait, cadere volunt cum David, et nolunt surgere cum David, etc. Audiant, qui non ceciderunt, ne cadant: audiant qui ceciderunt, ut surgant. Peccatum cum desperatione certa mors, » etc. Et S. Prosper, lib. II *De Prædict.* cap. XXVI: « David, ait, positus est in exemplum fidelibus, ut discant magis timere prospera, quam formidare adversa. Periculosum enim est animæ dimitti in voluptatibus suis, dicente homino: Ecce quem diligo castigo, » *Proverb.* cap. III, vers. 10; *Apoç.* cap. III, vers. 49.

Vide S. Ambrosium in duabus *Apologiis* quas pro Davide conscripsit, ubi priore libro cap. II, sic ait: « Sancti cuius forte, ut homines, corruerunt nature magis fragilitate quam peccandi libidine; aciores ad errendum resurgunt, pudoris stimulo majora reparantes certamina; ut non solum nullum attulisse æstinetur lapsus impedimentum, sed etiam velocitatis incentiva cumulasse. » Et nonnullis interjectis: « Propositi enim ad imitandum nobis sunt, et ideo curatum est ut et ipsi aliquando laberentur. Nam si inoffensum a vitulis inter tot lubrica hujus sæculi curricula peregris, dedissent nobis occasionem infirmioribus æstimandi, ejusdem superioris nature ac divina fuisset, ad dicitum recipere, et culpe consortium habere non possent. » Unde post pauca concludit: « Præterit igitur paulisper illos Dei gratia, ut nobis ad imitationem vita eorum fieret disciplina, et sicut innocentie, ita et penitentie magisterium de eorum acibus sumeremus. Ergo dum lapsus eorum lego, consortes etiam illos infirmitatis agnosco: dum credo consortes, imitandos esse presumo. »

26. PLANKIT EUM. — Uria maritum suum. Plancus hic apud Hebræos erat septem dierum, ut ait Ecclesiasticus, cap. XXII, vers. 13. Romani tamen, et postea Christiani imperatores, ut Gratianus et Theodosius, statuerunt uxori annum ad lugendum mortem mariti, ita ut non nisi exacto anno

luctus, posset alteri nubere. Causam dedi *Eochi*, cap. XXII. Verum nec David nec Hebræi exspectabant annum, unde mox a morte Urie duxit Bethsabee, sicut mox a morte Nabal duxit Abigail, lib. I *Reg.* XXV, vers. 39.

27. FACTA EST EI UXOR, PEPERITQUE EI FILIUM. — Filius ergo hic conceptus fuit in adulterio, sed natus in matrimonio, cum scilicet David Bethsabee, mortuo Uria, duxisset eam, cum qua adulterium commiserat, occiso marito, illico duxerit in uxorem, tacite approbando prius adulterium et homicidium. Unde sequitur:

ET DISPLICUIT VERBUM HOC, QUOD FECERAT DAVID, CORAM DOMINO. — Fuit ergo hoc quintum Davidis peccatum: Judæis enim velitum erat ducere illam, quam adulterio polluisset; non tamen erat irritum cum ea matrimonium, ut homines, corruerunt Christianos, ut patet *Extr. de eo, qui uxorem duxit, quam polluit per adulterium.* Unde cap. sequenti, Nathan arguit Davidem, non tantum quod occiderit Uria, sed etiam quod occisi uxorem a se adulterio maculatam duxerit: sic enim ait vers. 9: « Uria Hethæum percussisti gladio, et uxorem illius accepisti in uxorem tibi. » Et vers. 10: « Non recedet gladius de domo tua usque in sempiternam, eo quod desperaveris me, et tuleris uxorem fletit, ut esset uxor tua. » Videtur enim David pulchritudine Bethsabee illectus, eam concupisse in uxorem, ideoque occidisse Uria. Nonnulli tamen cum Salliano Davidem excusant, quod illam duxerit, ut ejus fame, pudori et vite consulere, ne ut adultera lapidaretur; atque ut injuriam Urie illatam repararet, uxorem ejus honorando, et sibi in reginam asciscendo, ejusque liberos, si quos reliquerat, sibi arrogando. Verum hæc fines postea intendisse, sibi que præfixisse videtur David, cum cap. seq. a Nathan hæc de re reprehensus, penituit: animamque adulterinis Bethsabee amoribus imbutum in castum conjugii ejus usum commutavit. Nam huicque concupiscentie sue obscens videtur: nec enim ullum dedit penitentie signum, nisi postquam correptus fuit a Nathan, ut audimus cap. seq.

CAPUT DUODECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

David a Nathan correptus penitet; Deus percussit ejus filium, vers. 18, cui vetum fletu et jejuniando flagitavit David, sed frustra; quare David ex Bethsabee generat Salomonem Deo dilectum. Denique, vers. 27, David expugnat Rabbath, ejusque civis atrociter trucidat.

1. Misit ergo Dominus Nathan ad David; qui cum venisset ad eum, dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives, et alter pauper. 2. Dives habebat oves, et boves plurimos valde. 3. Pauper autem nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam emerat

et nutrierat, et quæ creverat apud eum cum filiis ejus simul, de pane illius comedens, et de calice ejus bibens, et in sinu illius dormiens; eratque illi sicut filia. 4. Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, parcens ille sumere de ovibus et de bobus suis, ut exhiberet convivium peregrino illi qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis, et preparavit cibos homini qui venerat ad se. 5. Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc. 6. Ovem reddet in quadruplum, eo quod fecerit verbum istud, et non pepererit. 7. Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir; hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in regem super Israel, et ego erui te de manu Saul, 8. et dedi tibi domum domini tui, et uxores domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel et Juda; et si parva sunt ista, adjiciam tibi multa majora. 9. Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hethæum percussisti gladio, et uxorem illius accepisti in uxorem tibi, et interfecisti eum gladio filiorum Ammon. 10. Quam ob rem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despereris me et tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut esset uxor tua. 11. Itaque hæc dicit Dominus: Ecce, ego suscitabo super te malum de domo tua, et tollam uxores tuas in oculis tuis, et dabo proximo tuo, et dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis hujus. 12. Tu enim fecisti abscondite; ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, et in conspectu solis. 13. Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transtulit peccatum tuum; non morieris. 14. Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur. 15. Et reversus est Nathan in domum suam. Percussit quoque Dominus parvulum quem pepererat uxor Uriæ David, et desperatus est. 16. Deprecatusque est David Dominum pro parvulo; et jejunavit David jejunio, et ingressus seorsum, jacuit super terram. 17. Venerunt autem seniores domus ejus, cogentes eum ut surgeret de terra; qui noluit, nec comedit cum eis cibum. 18. Accidit autem die septima ut moreretur infans; timueruntque servi David nuntiare ei quod mortuus esset parvulus; dixerunt enim: Ecce, cum parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, et non audiebat vocem nostram, quanto magis si dixerimus: Mortuus est puer, se affliget? 19. Cum ergo David vidisset servos suos mussitantes, intellexit quod mortuus esset infantulus; dixitque ad servos suos: Num mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est. 20. Surrexit ergo David de terra, et lotus unctusque est; cumque mutasset vestem, ingressus est domum Domini, et adoravit, et venit in domum suam, petivitque ut ponerent ei panem, et comedit. 21. Dixerunt autem ei servi sui: Quis est sermo quem fecisti? Propter infantem, cum adhuc viveret, jejunasti et flebas; mortuo autem puero, surrexisti, et comediti panem. 22. Qui ait: Propter infantem, dum adhuc viveret, jejunavi et flevi; dicebam enim: Quis scit si forte donet eum mihi Dominus, et vivat infans? 23. Nunc autem quia mortuus est, quare jejunem? Numquid potero revocare eum amplius? ego vadam magis ad eum; ille vero non revertetur ad me? 24. Et consolatus est David Bethsabæ uxorem suam, ingressusque ad eam, dormivit cum ea; quæ genuit filium, et vocavit nomen ejus Salomon, et Dominus dilexit eum. 25. Misitque in manu Nathan propheta, et vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus. 26. Igitur pugnabat Joab contra Rabbath filiorum Ammon, et expugnabat urbem regiam. 27. Misitque Joab nuntios ad David, dicens: Dimicavi adversum Rabbath, et capienda est urbs Aquarum. 28. Nunc igitur congrega reliquam partem populi, et obside civitatem, et cape eam, ne, cum a me vastata fuerit urbs, nomini meo ascribatur victoria. 29. Congregavit itaque David omnem populum, et profectus est adversum Rabbath; cumque dimicasset, cepit eam. 30. Et tulit diadema regis eorum de capite ejus, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, et impositum est super caput David. Sed et prædam civitatis asportavit multam valde; 31. populum quoque ejus

adducens serravit, et circumegit super eos ferrata carpentia, divisitque cultris et traduxit in typo laterum; sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon. Et reversus est David, et omnis exercitus in Jerusalem.

1. MISIT ERGO DOMINUS NATHAN AD DAVID. — Vide quam cæcus per peccatum evaserit David. Nam per novem menses quibus Bethsabæ ex eo conceptum factum utero gestavit et peperit, quasi Dei et sui oblitus, non cogitavit quanta scelera adulterii et homicidii commisisset, sed securus voluptatibus cum Bethsabæ indulgebat. Ideo Deus ejus miserens misit ad eum Nathan, qui scelorum gravitatem ei ostenderet, ac penas a Deo decretas denuntiaret.

« Nathan » hic alius fuit a Nathan filio Davidis et fratre Salomonis, utpote parvulo, et forte necdum genito. Hic enim Nathan fuit propheta familiaris David, cum quo negotia sua tractare ejusque consilia sequi solebat David: ideoque narrantur hic ab eo corripit, et a via gehennæ in salutem reduci. David enim ita diligebat Nathan, ut ab eo unum filiorum suorum vocaret Nathan, ut ait Genebrardus.

DUO VIRI ERANT IN CIVITATE. — Nathan sapienter non aperte, sed per ambages orditur correptionem, ut regis animum amoribus sopitum et superbum a somno peccatorum excilet. Festivam ergo ei proponit parabola, per quam gratiose ei sceleris sui enormitatem ostendit, ne, si clare idipsum faceret, rex exandesceret, et correptionem sperneret, diceretque, ait S. Augustinus, *homil.* 21 Inter. 30: « Tu cum sis pauper et humilis, quomodo ausus es mihi loqui regi? » Quare sermonem inducit, quasi de alio aliquo, non de Davide ageret: ut David alium videretur damnare, non seipsum; unde Græci codices nonnulli hic præfigunt: *Remittia*, vel *responde mihi judicium*. Usus est ergo parabola, ut suo seipsum iudicio rex damnet, neque ipsum irritaret: « Ad secandum et sanandum vulnus cordis ejus, ferramentum fecit Deus de lingua ejus, » inquit Augustinus, *homil.* 21. « Sed velut prudens medicus ferrum tegebat, » parabolico scilicet velamento.

Porro hic est sensus, et hæc applicatio Parabolæ: « Duo viri, » sunt David et Urias; ille dives, hic pauper; David multas habebat oves, id est, uxores; Urias unicam, scilicet Bethsabæ: hanc ei admisit David per adulterium, itaque gravem ei intulit injuriam, ac seipsum reum fecit mortis præsentis et æternæ. Ita Abulensis et alii.

5. FILIUS MORTIS EST VIR QUI HOC FECIT. — *g. d.* Reus est mortis. Vox enim « filius, » Hebræis cum junctur genitivo pœnæ vel præmi, idem est quod *reus*, vel *dignus*. Sic filius mortis, ire, gehennæ, est reus mortis, ire, gehennæ: filius vite, gloriæ, resurrectionis, idem est quod dignus vita, gloria, resurrectione.

6. OVEM REDDET IN QUADRUPLUM. — Hæc enim

restitutio furi ovis indicitur, *Exodi* xxii, 1. Vide ibi dicta.

8. ET DEDI TIBI DOMUM DOMINI TUI, ET UXORES DOMINI TUI IN SINU TUO. — Pro *uxores* Hebræice est *נָשִׁים nascim*, quod non tantum uxores, sed et feminas quaslibet significat. *Femina* autem, id est *filia* Saulis fuere Merob et Michol quas Deus Davidi dedit uxores: Merob enim a Saule fuit desponsata Davidi, licet postea per fraudem Saul illi eandem abstulerit. Rursus Hebræi tradunt Eglam, uxorem Davidis, fuisse prius uxorem Saulis, æque ac Respham; sed hoc refutat Abulensis hic, *Quest.* III. Denique hic non tam significatur actus, quam jus et potestas, quod scilicet David succedens Sauli in regno, haberet jus in ancillas et uxores Saulis, ut posset eas, si vellet, sibi matrimonio copulare. Ita Lyranus, Abulensis et alii.

10. QUANOBREM NON RECEDET GLADIUS DE DOMO TUA USQUE IN SEMPERITERNUM. — non absolute, sed respectivo, scilicet respectu domus Davidis et Israelis, *g. d.* Quamdiu durabit tua regia stirps, et quamdiu durabit regnum Israelis, factum ut gladius semper incumbat tibi, domique tue, nec ab ea recedat, *g. d.* Tu gladio Ammonitarum Uriam occidisti, ideo in ponam non unum, sed multi e filiis et posteris tuis gladio occideret. Ita factum: nam ex filiis Davidis occisi quatuor, scilicet hic parvulus vers. 15, Ammon, Absalom, et Adonias, et forte plures alii. Deinde posteri Davidis excepto Salomone continua cum hostibus gessere bella, in quibus multi Israelite, et prognati ex Davide et fratribus ejus occisi sunt. Ita Abulensis, Sallianus et alii.

11. ECCE EGO SUSCITABO SUPER TE MALUM DE DOMO TUA. — ut scilicet Absalom filius tuus persecutur te. Nam, ut ait S. Chrysostomus in *Psal.* III: « Unde est fons peccati, illic est plaga supplicii; quia ergo a præcepto Domini exiit fugitivusque fuerat, propterea filium fugiebat. » Et mox: « Nisi peccatorum scintillas occultasset, domus non conflagraret. » Morale deinde docemur non conflagraret, postea incidere in uxores molles et rixosas, a quibus præterita libido per Deum castigatur, juxta illud *Ecclesiast.* vii, 27: « Qui autem peccator est, capietur ab illa, » quasi ab amorum antidoto, quod peccatorum malos humores consumat. Audi Chrysostomum: « Uxor tecum bellum gerit, ingresso tanquam fera occurrit, linguam tanquam gladium acuit. Res quidem valde molesta ac difficilis, quod auxiliatrix adversarii facta est: teipsum tamen examina, numquid in juventute in mulierem novum quid attentaris, et quod mulieri a te vulnus inflicium »

est, curetur per mulierem, et alienum ulcus propria uxor chirurgi officio fungens medicetur; et quamvis que seet ignoret, novit tamen Deus medicus. Ipse enim ea tanquam ferro adversus te usus est; et quemadmodum ferrum nascit quid agat, futuram autem per ferrum medelam novit medicus; ita etiam licet ignoret uxor que ferit, et maritus qui feritur, causam ictus, Deus tamen ut medicus novit quid conferat. »

12. EGO AUTEM FACIAM, etc. IN CONSPECTU SOLIS. — Absalom enim publice in solario coram toto Israel violavit uxores patris sui, cap. xvi, 22, nimirum sic congrua talione solarium supplicii correspondit solario adulterii, unde David propexit et concepitur Belshabee. Atque parum hoc est: Insuper respondit sol sobrio, vel potius meridiano sol vespertino jam tempore, cum post meridiem David deambulavit in solario. Dicitur enim est illi: « Tu factus abscondite; ego autem faciam verbum istud in conspectu Israel, et in conspectu solis. » Ergo adulterio nullo est operimentum, sed Deus illud licet occultum in lucem educit et propalat, sicut propalavit hic omnibus non tantum Israelitibus, sed et gentibus, adeoque saeculis futuris moechiam et eadem Davidis. Quanta ergo erit confusio adulteris et sceleratis in die iudicii, ubi coram omnibus Angelis et hominibus Christus cunctusque crimina patefaciet, arguet et damnabit?

13. ET OXIT DAVID AD NATHAN: PECCAVI DOMINO, — in Dominum, contra Dominum, idque coram Domino, eo videlicet et intente, esto coram hominibus idipsum clarum et absconderim. Hoc verbum, « peccavi, » breve est; sed ex intimo cordis eum profectum, ac profundo humilitatis, compunctiois, penitentiae, religionis et charitatis sensu referent, uti liquet ex *Psal. L.* quem tunc dicitur: « Miserere mei, Deus, » ubi inter caetera ait: « Tibi soli peccavi, et malum coram te feci. »

Quocirca hanc Davidis vocem, « peccavi, » Patres examinautes, mirifice exaggerant et celebrant. Primo, S. Ambrosius, *Apolog. 1. David.* cap. ii: « Ille, inquit, rex tantus et potens, ne exiguo quidem momento manere penes se delicti passus est conscientiam; sed prematura confessione, atque immenso dolore reddidit peccatum suum Domino. Quem mihi nunc facile reperias honoratum ac divitem, qui, si arguatur alicuius culpa reus, non moleste ferat? At ille regio clarus imperio, tot divinis probatus oraculis, cum a privato homine corripitur; quod graviter deliquisset non indignatus infremuit, sed confessus ingemuit. » Idem S. Ambrosius, *ibidem* cap. iv: « Peccavit David, inquit, quod solent reges: sed penitentiam gessit, flevit, ingemuit, quod non solent reges. Confessus est culpam, obsecravit indulgentiam, humi stratus deploravit erumnam, jejunavit, oravit, confessionis suae testimonium in perpetua saecula vulgato dolore transmisit.

Quod erubescunt facere privati, rex non erubuit confiteri. Qui tenentur legibus, audent suum negare peccatum, delinquantur rogare indulgentiam, quam petebat qui nullis legibus tenebatur humanis. Quod peccavi, conditionis est; quod supplicavit, correctionis. Lapsus communis, sed specialis confessio. Culpam namque incidisse, naturae est; dimisse, virtutis. » Idem rursus cap. ix, sic ait: « Quidquid personerit, quidquid increperit, culpa ei propria semper occurrit; quidquid fuerit dictum aut lectum, in se dictum putat: quidquid intenderit, se nutu, se oculis, si gnari putat: si epuletur, si cogitet, si oret, ac deprecetur, ante oculos eius semper est error proprius: et momentis omnibus culpa pulsata conscientiam; nec quiescere, nec oblivisci sinit: venientem sibi censor exagitat se terrore perpetuo. » Causam subdit Ambrosius: « Bona mentis est vulnus sentire peccati. Nam qui expertes doloris sunt, non sentiunt vulneris acerbiter: quod est immediabilis egritudine. Qui autem aliquo dolore punguntur, sicut doloris sensu non curent, ita etiam non carent sentitibus profectum. Ubi enim doloris sensus, ibi etiam sensus est vite. » Denique S. Ambrosius, *Echortat. ad penitent.* « Peccavi in tribus syllabis, ait, flamma sacrificii ad celum ascendit. »

Secundo, S. Augustinus, *lib. XXII Contra Faustul. et A. tun,* cap. LXVI: « Hic est, inquit, penitentiae sacrificium, » et cap. LXVII: « Cordis ergo, inquit, profunda cerebat spiritus Dei, quando exproper per Prophetam dixit: Peccavi, continuoque ad hoc verbum audire meruit, quod acceperit veniam: ad quam rem, nisi ad sempiternam salutem? neque enim praetermissa est in illo secundum comminationem, flagelli paterni disciplina; ut et confessus in aeternum liberaretur, et afflictus temporaliter probaretur. » Si dicas enim Saulem et Judam proditorem dixisse, « peccavi, » nec tamen ita penituisse, ut veniam sint adepti. Respondet S. Augustinus: « In simili voce, quam sensus humanus audiebat, dissimile peccate erat, quod divinus oculus discernebat. » Idem Augustinus, *homil. 21* inter 30: « Audi, inquit, Davidem clamantem, et simul clama; audi gementem, et congemiscere; audi flentem, et collacrymare. » Unde liquet Davidem ex vehementia doloris interni prorupisse in profusus lacrymas, et singultus, qui vocem illi interpererent, ut non aliud effari posset, quam « peccavi Domino. Id ita esse liquet ex *Psal. VI*, 7, ubi ait: « Lavabo per singulas noctes lectum meum (in quo scelus commis) et lacrymis meis stratum meum rigabo, » ubi pro *lavabo*, Hebraice est *תניח אשתי*, id est, *natare faciam, q. d.* Tot fundam lacrymas non tantum nunc, sed per omnem deinceps vitam, ut his lectus sceleris concus obstruat, imo innatet.

Unde tertio, S. Chrysostomus in *Psal. VI*, et *Ex. 8.* homil. 77 ad *Populum*: « Ne consideres, ait, quod cecidit ut torpeas; sed quantum postea

lacrymarum fuderit, quantum penitentiae noctes iungens diebus, fontes emittens lacrymarum, lectum lacrymis abluit, saccum indutus, » etc.

Quarto, S. Salvianus, *lib. III De Gubernat. Dei*: « Agnoscit, inquit, David reus culpam, humiliatur, compungitur, confitetur, luget, ponit, gemas regis abdit, crepantia auro textili indumenta deponit, purpura exiit, diademate exoneratur, corde et cultu mutatur, totum regem cum ornatum suis abiecit, jejuniu exugitur, ariditate siccat, fletu effunditur, solitudine carceratur. »

Quinto, S. Hilarius in *Ps. cxviii*, littera P, vers. ult.: *Exitus aquarum*: « David, inquit, tunc cum Nathan propheta argente crimen suum recognovit et flevit; nunc quoque non desinit vere penitentiae lacrymis facti veteris crimen abluere, dicens: Exitus aquarum transierunt oculi mei: fontes scilicet lacrymarum suarum fontes fluminum esse transgressos. Hec enim penitentiae vox est lacrymis orare, lacrymis ingemiscere, et per hanc confidentiam dicere: Lavabo per singulas noctes lectum meum, et lacrymis meis stratum meum rigabo. Hinc venia peccati est fonte fletum flere, et largo lacrymarum imbre mactefieri. »

Denique NATHAN AD DAVID: DOMINUS QUOQUE TRANSTULIT PECCATUM TUUM. — Pro *transiit* Hebraice עָרַב הַחַיִּיב *habib*, id est, *transire fecit*, id est, amovit, abstulit, ut vertunt Septuaginta hic, ac Noster et alii passim, *Zachar.* cap. ii, vers. 4, et *Psal. cxviii*, vers. 38. Hinc patet quanta fuerit in Davide doloris vehementia, utpote cui dicitur: « Peccavi, » Deus statim peccatum remisit. Ita S. Ambrosius, *Apolog. 1. David*, cap. ii: « Maturitas venies, inquit, profundam fuisse regis penitentiam declaravit, quae tanti erroris offensam traduxerit. » Idem docet S. Augustinus, *lib. XXII Contra Faustum*, capite LXVII, ubi ipse David *Psal. L.* dicens: « Sacrificium Deo spiritus contribulatus; cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies. » Unde liquet contritionem perfectam, quae scilicet ex amore Dei super omnia procedit, delere peccata omnia quamvis gravissima, uti fuerit adulterium et homicidium Davidis: ita nimirum ut Deus contrito illico omnem culpam et penam aeternam condonet, eamque in penam temporariam commutat: hanc enim ad disciplinam et satisfactionem penitentem luendam esse, uti legit hic David, docent S. Ambrosius et Augustinus, jam citati, ac S. Gregorius, *lib. IX Moral.* cap. xxvii: « Delinquenti, ait, Dominus nequam parere; quia delictum sine ultione non deserit. Aut enim ipse hoc loco in se penitentem punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit. » Vide Bellarminum, *lib. IV De Pœnit.* cap. ii, et iv.

Quocirca S. Ambrosius Theodosium Imperatorem arguens, quod ex ira tot milia Thessalonicensium ob dejectam uxoris suae statuum occidisset, cum ille diceret Davidem quoque peccasse

cede Urie, subjicit: « Qui secutus es errantem, sequere penitentem. » Et revera secutus est. Nam injunctam sibi ab Ambrosio penitentiam humiliter suscepit et explevit. Vide S. Ambrosium in orat. *De funere Theodosii*, ac Bellarminum, *lib. De principe Christiano* in Vita Theodosii, sub finem.

NON MORIENS. — Hinc videtur quod Deus, per Nathan intentans Davidis domi penam gladii usque in sempiternum, etiam in ipsum Davidem tulisset sententiam mortis, deereverique ut ipse quoque gladio ammonitarum vel Absalonis, etc., occideretur, sicut eodem occiderat Uriam: hanc enim est lex talionis, ut qui alium occidit, occidatur, *Exodi XXI*, vers. 23; sed ob clementiam ejus penitentiam, penam hanc mitigavit, condonando scilicet ei vitam, dicendo: « Non morieris; » ac simul temperando et minuendo aliam caedem, quas domui ejus per gladium se immissurum comminatus fuerat. Ita Serarius, Abulensis, Lyranus, Cajetanus.

14. VERUMTAMEN, QUONIAM BLESHEMARE FECISTI INIMICOS DOMINI, — ut dicerent: « Ecce quam seculi sunt Israelitae Dei cultores, ac imprimis eorum rex et propheta David. Haecne est sanctitas populi Dei? Haecne pietas regum et prophetarum? Certe nostri dii tales non sunt, nec nos tales esse patimur. »

Disce hic quam grave sit peccatum scandali, praesertim quo fideles infidelibus dant occasionem blasphemandi Deum. Audi Salvianum, *lib. IV De Gubernatione Dei*, sub finem, explicentem « quia blasphemare fecisti: » « Deposito diademate, projectis gemmis, exutis purpura, remota omni splendoris regii dignitate, cum pro his omnibus solitarius, gemens, clausus, sacco squalidus, fletu madidus, cinere sordidatus, vitam parvuli sui tot lamentationum suffragiis peteret, et pissimum Deum tanta precum ambitione pulsaret: sic rogans et obsecrans obtinere non potuit, cum tamen, quod fortissimum potentibus adjumentum est, impetratum se, quod sic a Deo peteret credidisset. Ex quo intelligi potest, quod nullam penitus majoris piaculi crimen est, quam blasphemandi causam gentibus dare. Quicumque enim sine blasphemiam aliorum graviter erraverit, sibi tantum affert damnationem; qui autem alios blasphemare fecerit, multos secum precipitat in mortem; et necesse erit ut si pro tantis reus, quantos secum traxerit in reatum. » Et nonnullis interjectis: « Qui vero blasphemare alios peccata fecerit, necesse est peccatum hujus supra criminis humani esse mensuram; quia per convicia plurimorum, inestimabile Deo facti injuriam. Hec autem, ut dixi, malum peculiariter tantum Christianorum est, quia per eos tantum blasphematur Deus, qui bona dicunt, et mala faciunt: qui, ut scriptum est, Deum verbis confitentur, et factis negant. » Addunt S. Hieronymus et Procopius, Davidem dedisse occasionem Ammonitis, Philistaeis, etc., invadendi se summique regnum.

utpote qui jam se divina gratia et favore per tantum scelus privasset.

FILIUS, QUI NATUS EST TIBI, MORTE MORIETUR, — id est, certo et irremissibiliter morietur, ut sicut ipse sceleris sui fuit objectum, sic et ejusdem sit piaculum. Fuit haec poena temperata clementia. Nam cessit in bonum infans, utpote qui in innocentia mortuus, salvus evasit; alioqui forte instar patris peccaturus et damnandus; atque ipsius Davidis, utpote adulterium ejus, morte infantis quasi obliterans et sepeliens, ut docet Theodoretus: sic enim consultum fuit famae et honori Davidis; filium enim ex adulterio genitum, quasi dedecus ipsius Deus sustulit, ac pro eo alium legitimum et longe praestantiorum dedit, scilicet Salomonem. Addunt nonnulli Davidem ipsum tunc gravi morbo ad castigandam ejus libidinem fuisse percussum a Deo; id enim ipse significat *Psal.* iv, qui est primus penitentialis, quem proinde mox a peccati penitentia composuisse videtur, dum ait: « Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me. Miserere mei, quoniam infirmus sum: sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. » Et *Psal.* xxviii: « Non est sanitas in carne mea a facie irae tuae: non est pax ossibus meis. » Ita Salomus.

23. NUNC AUTEM QUIA MORTUUS EST, QUARE JEJUNEM? — Nec enim eum a morte revocare potero, nec a poenis Purgatorii liberare, utpote qui in innocentia mortuus nullas sustinet; secus est de Absalomo, cujus mortem planxit David inconsolabiliter, quia in peccato parricidii erat mortuus, ideoque damnatus ad gehennam. Ita S. Hieronymus, *epist.* 24.

24. ET CONSOLATUS EST DAVID BETHSABEE. — Tradunt Hebraei Bethsabae, invidiosam ne et aliae proles similiter morerentur, statuisse abstinere consortio Davidis, sed Davidem hunc metum ei eximisse, promittendo ex Deo primum ejus factorem fore vitalem et felicissimum. Ita Pineda et Salomus.

QUI GENUIT FILIUM, ET VOCAVIT (non mater Bethsabae, ut vult Abulensis, sed ipse pater David, ait Serarius, Cajetanus et alii, ut patet ex masculino *יְהוֹשָׁפָט* *Yehoshafat*, idque jussu Dei, et oraculo Dei edito per Nathan prophetam, I *Paral.* cap. xxii, 9) **NOMEN EJUS SALOMON**, — id est *pacificus*, quia scilicet jam David Deo per penitentiam reconciliatus, pacem et veniam sui peccati acceperat; unde in signum pacis Deus dederat ei hunc filium, qui toto tempore regni sui futurus erat pacificus, ideoque typus Christi, qui est a pax nostra. » Rursus *pacificus*, id est, dives, felix omniumque rerum copia (hanc enim Hebraice significat pax) abundans, ait Abulensis, Pineda et alii. Audi Donn, lib. I *Paralip.* cap. xxi, 9: « Filius qui nascetur tibi exit vir quietissimus; factam enim eum regulescere ab omnibus inimicis suis per circuitum, et ob hanc causam

(Salomon, id est) pacificus vocabitur, et pacem, et otium dabo in Israel cunctis diebus ejus. » Notat S. Hieronymus in *Tradit.* in *Genes.* cap. xvii, in veteri Testamento qualiter, antequam nasceretur, a Deo nomen accepisse, scilicet Isaac, Isaac, Salomonem et Josiam.

ET DOMINUS DILEXIT EUM, — praevenerit eum Deus sua gratia et donis, quia destinabat eum successorem Davidis, fabricatorem templi et typum Christi. Unde legitur *Deo loco Paralip.* jam citato: « Ipse edificabit domum nomini meo, et ipse erit mihi in filium, et ego ero illi in patrem, firmaboque solum regni ejus super Israel in aeternum. » Vide dicta cap. vii.

25. MISITQUE IN MANU NATHAN (id est per Nathan: manus enim significat medium, vel instrumentum) **PROPHETA, ET VOCAVIT NOMEN EJUS, AMABILIS DOMINO.** — Hebraice יְהוֹשָׁפָט *Yehoshafat*, quod Aquila, teste Theodo et Procopio, vertit, in *Domino*. Symmachus vero, *segregatus ad regnum*; sed clarum est hebraice peritis significare, *amabilis Domino*, ut vertit Noster, Septuaginta, Vatablus, Chaldaeus, Pagninus et alii. Abulensis censet hoc nomen esse appellativum, Pineda vero proprium, ita ut puer hic propria nomina haberit duo, scilicet Salomon et Iedidia. Utrumque concilia dicendo, Iedidia esse nomen commune quidem, sed a Deo appropriatum Salomoni.

Apposite *Iedidia*, puta *Salomon*, fuit filius David; quasi dilectus dilecti; *David enim dilectum* significat, sed *Iedidia* amplius, scilicet *dilectum Dei vel a Deo*.

Nota primo: Ex hoc loco vers. 24, liquet quod Salomon paulo post mortem infantis ex adulterio concepti genitus sit, adeoque ei successerit, ut luctum matris leniret et aboleret. Unde sequitur Salomonem fuisse primogenitum Davidis ex Bethsabae. Ita Pineda, Salius, Serarius et alii.

Dices: Salomon ultimo loco ponitur inter filios Bethsabae, lib. I *Paralip.* cap. iii, 6, ubi dicitur: « Nati sunt ei (Davidi) filii Simmaa, et Sobab, et Nathan, et Salomon; quatuor de Bethsabae. » Respondent aliqui tres priores, scilicet Simmaa, Sobab et Nathan, non fuisse filios Davidis, sed Urie prioris mariti, quos ipse ex Bethsabae uxore sua genuerit. Ita Abulensis, Lyranus, Vatablus, Tornellius, Hugo et alii. Sed hoc repugnat textui, qui habet: *nati sunt ei*, scilicet Davidi, qui praecessit. Item quod Lucas genealogiam Christi cap. iii, deducat ex Davide per Nathan; quod falsum esset, si Nathan foret filius Urie, non Davidis. Quare dicendum ibi non servari ordinem temporis, et nativitatibus, uti nec alibi subinde. Sic enim *Genes.* xlix, alio ordine recensentur et benedicuntur filii Jacob a patre, quam ab eo geniti sint *Genes.* xxix et xxx. Sic etiam in filiis Tharae ordo generationis non servatur, ut dicitur *Genes.* xi, 26. Ita Theodoretus, Procopius, Cajetanus, Pineda, Salius et alii.

Nota secunda: Ex hoc loco patet illico

mortem infantis conceptum fuisse Salomonem. Hoc enim exigit vers. 24, ubi dicitur: « Et consolatus est David Bethsabae uxorem suam (lugentem infantis sui mortem), ingressusque ad eam, dormivit cum ea; quae genuit filium, et vocavit nomen ejus Salomon. » Quare perperam nonnulli inter mortem infantis et nativitatem Salomonis quadriennium interponunt.

Nota tertio: Hinc probabiliter colligitur Salomonem conceptum fuisse anno 30 aetatis Davidis, qui fuit regni ejus vigesimus, natum vero anno 51 aetatis Davidis, qui fuit regni ejus 21. Nam David mortuus est anno 40 regni sui. Tuncque successit ei Salomon, qui erat circiter viginthi annorum, ut liquet ex eo quod jam tum genuerat Roboam filium, qui ei in regno successit: quia mortuus est Salomon anno regni sui 40, tumque succedens ei Roboam erat 41 annorum, ut dicitur III *Reg.* iv, 42. Quare necesse est ut Roboam uno anno ante regnum Salomonis ab eo genitus sit. Ita fera Pineda, Salius et alii, licet alii aliter sentiant, et varii varie. Haec magis patebunt lib. III *Reg.* cap. i.

Quocirca accipe verisimilem hanc de Davide chronotaxin Saliari et aliorum.

David anno aetatis 49, qui fuit regni 10, in aetate peccavit cum Bethsabae, ex qua anno sequenti in vere natus est filius: quo, post paucos dies, mortuo, mox Bethsabae de Davide concepit Salomonem, quem post novem menses peperit anno Davidis 51, qui fuit regni ejus 21.

Eodem anno quo natus est Salomon, paulo post ejus natalem, Deus in penam adulterii Davidis permisit ejus filiam Thamar violari a fratre Ammon, ut audiemus cap. seq.

Post biennium ab hac violatione, scilicet anno Davidis 53, qui fuit regni 23, Ammon ab Absalomo fratre germano, et uterino Thamar, occisus est, ut patet cap. xiii, vers. 23.

Absalom ob fratrem Ammonem a se occisum fugit ad avum suum maternum regem Gessur, et apud eum mansit exul tribus annis, puta usque ad annum Davidis 56, qui fuit regni ejus 26, ut patet cap. xiii, vers. 38.

Finiente hoc anno Davidis 56, Joab Absalomum Davidi reconciliavit per mulierem Thecutem, sed ita ut Absalom non sit permissus videre faciem patris per biennium, ut patet cap. xiv, 28.

Post hoc biennium, nimirum anno Davidis 58, qui fuit regni 28, Absalom per Joab inductus est ad Davidem, qui osculando eum sibi reconciliavit.

Absalom cepit, anno sequente, qui fuit Davidis 59, ambire regnum, et patri machinari mortem; quare captivus, sibi quae devinxit animos plurimum Hebraeorum per omnes tribus: quo facto, anno proximo, qui fuit Davidis 60, regni 30, Absalom publicum bellum in patrem movit, in quo ipse cecus est et suspensus, ac tribus lanceis a Joab confossus occubuit, ut patebit cap. xviii, 14

David deinde vixit adhuc et regnavit annis decem; mortuus est enim anno aetatis 70, regni 40: cui successit Salomon annuum agens vigesimum, qui regnavit annis 40, mortuusque est agens annum sexagesimum; junior ceteris illis evi, quia libido ejus corpus exhauserat, ut cito senesceret et defeceret.

26. EXPUGNABAT (id est expugnare satagebat, acriter oppugnabat: nam postea a Davide expugnata est vers. 29; significatur ergo hic actus non perfectus, sed inchoatus) **CAREM AEGIUM.** — *Hab-dath*, sive Philadelpia. Sic dicitur *Psal.* cxxviii, vers. 1, « serpe expugnaverunt, » id est oppugnaverunt, « me, » unde sequitur: « Etenim non potuerunt, » id est non prevaluerunt, « mihi. »

27. ET CAPIENDA EST ERBS AQUARUM. — Septuaginta et Chaldaeus, et cepi urbem aquarum. Unde Cajetanus et Serarius opinantur urbem Rabboth duas fuisse partes, unam anteriorem, alteram exteriorem, quae dicta sit « urbs Aquarum, » quam cepit Joab; sed anteriorem capiendam reservavit Davidi. Verum versio Vulgata, quae habet, *capienda est* (et hoc exigit *van* conversivum in Hebraeo, quod est in *וְאֶת* *etiam*; hoc enim vertit preteritum in futurum), contrarium indicat, scilicet Joab non cepisse quidquam, sed totam urbem capiendam reservasse Davidi; quare « urbs Aquarum » non est alia quam « Rabboth. » Ita Josephus, Lyranus, Hugo, Abulensis, Dionysius et alii.

Dices, I *Paral.* xx, 1, dicitur: « Percussit Joab Rabba. » Respondeo: « Percussit, » quia, ut paulo ante ibidem praecessit, Joab vastavit totam regionem circumcirca et multos civium Rabba occidit, aut tandem advocato Davide eam cepit. Tota enim virtus et laus expugnatione et vastate urbis Rabba debetur Joab; licet ipse ex modesta laudem hanc dederit Davidi; sed cur « Rabboth » vocatur « urbs aquarum? » Respondet Abulensis, eo quod alluatur Tigris et Euphrates, sicut iidem alluatur Haran sive Charra in Mesopotamia, et Babylon in Chaldea. Verum Tigris et Euphrates longe absunt a Philadelpia. Aliter respondent nonnulli cum Lyrano, scilicet, quod urbs haec sita esset in locis palustribus, ideoque aquis abundaret. Verum dico eum Serario, Saliario, Adrichomio et aliis, causam esse quod Philadelphiam circumfluit torrens Jacob, qui ortus ex Arabia montibus regionem Ammonitarum terminat, et in Jordanem influit, uti docet S. Hieronymus in *Locis Hebraicis*. Porro Ammonitae his aquis praefidentes putabant urbem esse inexpugnabilem, ideoque Joab et Hebraeos obsidentes contempserunt, eorumque obsidionem per annum sustinuerunt.

28. NUNC IGITUR, etc., CAPE EAM, NE, CUM A ME VASTATA FUERIT URBS, NOMINI MEO ASCRIBATUR VICTORIA. — Mirare hic fidelitatem et modestiam ducis Joab, qui refutans gloriam urbis mox capiendae sibi debitam, quam belli duces adeo ambire solent, eam in solidum transcriptit in regem suum Davidem.

Unde tropotogice discant Christiani gloriam suorum operum, licet heroicorum, totam resignare in Davidem verum, id est in Christum et Deum, quia ipse eorum est causa totalis; licet enim homo per naturam et liberum arbitrium ea libere operetur, tamen tota dignitas eorumdem est a gratia Christi. Opus enim charitatis v. g. libertatem habet ab homine, quod scilicet sit opus liberum non coactum vel necessarium, sed a Christi gratia habet quod sit supernaturale, Deo gratum et meritorium glorie aeternae. Soli Christo ergo debetur ejus deus; laus et gloria. Hoc est quod ipse ait: «Gloriam meam alteri non dabo.» *Isaie XLVIII, 11.* Ipse enim totam utilitatem, meritum et premium operis boni liberaliter donat homini operanti; omnem vero ejus gloriam sibi reservat. Unde viginti et quatuor seniores «mittebant coronas suas ante thronum, dicentes: Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, et honorem, et virtutem, quia in creasti omnia,» *Apocal. cap. iv, 10.* ac consequenter creasti ipsum liberum arbitrium nostrum, eique vim cooperandi gratiae tribuisti, ac gratia tua praeveniens illud et comitans ad bene operandum, ac operanti per gratiam cooperantem cooperatus es. Dicamus ergo cum Psalte, cum quid boni agimus: «Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam,» *Psal. CXIII.* Unde allegorice Angelomus: «Dux David, inquit, contra hostes bellum agit, cum ordo sanctorum predicatorum, contra mundi potentes, scutum fidei opponit. Sed finis certaminis et triumphus belli ad regem Christum solummodo defertur: quia ipsi omnis potestas et potentia regni ascribitur. Deus est enim (secundum Apostolum) qui operatur in nobis et velle et perficere, et ipse triumphat non semper in Christo Jesu.»

30. ET TULIT DIADEMA REGIS EORUM (Hebraice *Melchom*, id est *idoli*, sive dei eorum qui habebat formam *melech*, id est *regis*) PONDO *melech* in pondere, sive ponderans) AURI TALENTUM. — Audi *I Paralip. xx, 2*: «Tulit David coronam Melchom de capite ejus, et venit in ea auri pondo talentum, et pretiosissimas gemmas, fecitque sibi inde diademam,» puta ex parte ejus; totum enim auri pondus, puta talentum David capite suo gestare non potuisset. Talentum enim Hebraeorum confinitur libras 123 (1), uti ostendi tractatu *De Mensuris*, in fine Pentateuchi. Quis rex ferret in capite coronam 123 librarum? parte ergo talenti David impendit coronae suae, reliquum vero in alia tempore vel palatii sui ornamenta distribuit. Nisi quis dicat Davidem hoc diademam non gestasse in capite, sed supra caput alligari vel affigi jussisse in throno et conopeo regio, ut capiti sedentis Davidis in throno jugiter immineret, quod sat est verisimile.

(1) Alii dicunt octoginta libras, et forte quidem duo et triginta libras. Ita Jahn et Glare Parisiis Scholae Theologicae Professor.

Allegorice Angelomus: «Coronam, inquit, regis populi hostilis David de capite tulit, et diademam inde sibi formavit, cum Redemptor noster ex contraria potestate regnum inferens sibi insigne decorum paravit. Quae autem melius corona David intelligitur, quam contentus populi Catholici? quae caput nostrum regem, videlicet Christum, corde credulo nobiliter ambit, et digne conversans decenter coronat? Omnis enim sanctorum labor, et certamen atque victoria, ad honorem caelestis regis refertur; quia ipse est, cui omne genu flectitur caelestium, et terrestrium atque infernorum; et omnis lingua confiteletur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.» Haec Angelomus.

31. POPULUM QUOQUE EJUS ADDUCENS SURFVAVIT, ET CIRCUMEGIT SUPER EOS FERRATA CARPENTA, — quae scilicet rotis ferreis et dentatis ad frumentum et spicis excutiendum instructa erant, ait S. Hieronymus in *Amos cap. i.* Unde *I Paralip. xx, 3*, dicitur: «Et fecit super eos tribulas, et trahas, et ferrata carpenta transire, ita ut dissecarentur et contererentur,» juxta illud Virgilii, *Georg. 1*:

Tribulaeque trahaque, et iniquo pondere rasti.

Sic Damasceni «trituraverunt in plaustris ferreis Galaad,» *Amos 1, 3.*

ET TRADUXIT IN TYPO LATERUM. — Vatablus, *conjecit eos in fornacem lateritiam, vel calcariam, in qua scilicet coquuntur lateres vel calx, ut in ea ustularentur.* Sic et Serarius, Sanchez et alii. Hebraice enim *malben* (pro quo perperam Cajetanus legit *malben*) significat *laterificium*, hoc est locum ubi fiunt lateres. Verum quia duplex est hic locus: nam primo lateres formantur ex luto in area, deinde coquuntur in fornace; hinc incertum est, ait Marinus in *Lexico*, an *malben* priorem locum, an posteriorem significet: plures censent priorem significare, *q. d.* Sicut in loco ubi ex argilla formantur lateres, massa limosa cum paleis identidem a figulis finditur, ut fiat debita commixtio, et diversae materiae unio, ex qua formantur lateres; ita David Ammonitas instar massae limosae dissecuit, et crebris gladiorum ictibus disceidit et laceravit. Hoc exigit *Vulgata*, varians, *in typo laterum*; *typus* enim vel significat similitudinem (*q. d.* instar laterum), vel potius officinam, formam et formationem laterum, *q. d.* Sicut in officina lateritia formantur lateres, crebro massam limosam traducendo, id estvolvendo, subigendo, calcando, adaequando, miscendo, findendo, scindendo; sic pariter David Ammonitas in area, et forte officina lateritia «traduxit,» id est volutavit, subegit, calcavit, disceidit et dissecuit. Ita S. Hieronymus in *Tralib. 2*: «Divisit, inquit, eos cultris sicut lateres dividi solent, qui ex paleis et luto conficiuntur.» Sic et Angelomus, Lyranus et alii. Explicat enim *ad divisitque eos cultris*, et omnia praecedentia laterationem significant, non ustionem. Accedit Chaldaeus, qui vorit, teste Paguino

in *Lexico*: *Serravit, vel raptavit, vel laceravit eos in plateis*, id est lateritiis; has enim Chaldaeus vocat *plateas*, eo quod in eis ordinate ponuntur strata laterum, uti ponuntur et ordinantur lapides in pavimento platearum; unde figuli suos lateres in quadrum dispositos ita ordinant ut plateas facere videantur. Accedunt Septuaginta, qui vertunt, *transire fecit, vel traduxit eos, ad typum laterum* (perperam Complutensia et alii legunt *et alios*, quod Graece nihil significat, licet ipsi vertunt, *aciem*), id est per laterificinam. Addit Theodoretus in cap. *xxi*, *malben* significare quoque aciem quadratam, sicut quadrantur lateres: quasi David coegerit Ammonitas transire per hanc Hebraeorum aciem, ut ab ea hastis et gladiis confoderentur, quod Galli dicunt: *Passer par les piques.*

Porro noster Sanchez censet Davidem haec fecisse ante peccati sui poenitentiam, quo tempore David in fermento erat, et in medio peccatorum aestu alius a seipso, quique libentius suis affectibus, quantumcumque immoderate profusus, quam vel voluntati serviebat. Quare putat Davidem in hac suppliciorum acerbitate gravissimum commisisse peccatum. Verum alii censent Davidem haec fecisse eo ordine, quo hic narratur, scilicet post poenitentiam (in ejus enim mercedem et premium hanc Davidi victoriam dedisse videtur Deus), ideoque enim a peccato savitiae exsant, eo quod

atrocibus hisce suppliciis castigare debuerit atrocis injurias et opprobria, legatis suis ex amicitia missis contra omne jus gentium irrogata, item alia, quae Naas pater Hanon Galaaditis erat comminatus, scilicet affossionem oculorum, lib. I, cap. *xi*, quodque Ammonitis crebro invasissent Judaeam, ac Hebraeis saepe bellum movissent, ac vicinas gentes et reges ad inferendum David bellum concitassent. Ita Theodoretus, Cajetanus et Sallianus, qui et addit: Dicamus quoque cum Lyranus et Dionysio haec supplicia non toti populo, sed aliquibus de singulis civitatibus illata fuisse; iis videlicet qui auctores fautoresve fuerant injuriae et contumeliae Davidis legatis illatae: quorum quia vestes medias ignominiose dissecerant, mediis serris dissecari meruerunt; et quia cultris et novaculis eorum capita abraserant, jure cultris et gladiis capita aut aliis etiam membris truncati. Quod si curibus, ut fieri solet, vel trahis impositos legatos circumduxerant, et aulicis totique populo deridendis exhiberant, ferratis curibus et carpentis merito subterram et conteri poterant. Et cum Ammonitis in suis sacrificiis deo Moloch, sive Melchom, offerendis crudelissimi fuissent, ut qui suos infantes per irrem traducere, vel inter brachia candentis idoli concremare soliti essent, ut ait David Kimichius, merito et ipsi per incensum fornacem traducti, aut in eam etiam conjecti fuerunt.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Amnon vin inferit Thamar: quare ab Absalomo fratre Thamar invitatus ad convivium, vers. 23, in eod. occiditur. Moa, vers. 34, Absalom fugit ad avum suum maternum regem Gessur.

1. Factum est autem, post haec, ut Absalom filii David sororem speciosissimam vocabulo Thamar, adamaret Amnon filius David, 2. et deperiret eam valde, ita ut propter amorem ejus agrotaret; quia cum esset virgo, difficile ei videbatur ut quippiam inhoneste ageret cum ea. 3. Erat autem Amnon amicus, nomine Jonadab, filius Semmaa fratris David, vir prudens valde. 4. Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie, fili regis, per singulos dies? quare non indicas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Absalom amo. 5. Cui respondit Jonadab: Cibus super lectum tuum, et languorem simula; cumque venerit pater tuus ut visitet te, dic ei: Veniat oro, Thamar soror mea, ut det mihi cibum, et faciat pulmentum ut comedam de manu ejus. 6. Accubuit itaque Amnon, et quasi egrotare cepit; cumque venisset rex ad visitandum eum, ait Amnon ad regem: Veniat, obsecro, Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitumculas, et cibum capiam de manu ejus. 7. Misit ergo David ad Thamar domum, dicens: Veni in domum Amnon fratris tui, et fac ei pulmentum. 8. Venitque Thamar in domum Amnon fratris sui; ille autem jacebat: quae tollens farinam commiscuit, et liquefaciens, in oculis ejus coxit sorbitumculas. 9. Tollensque quod coxerat, effudit, et posuit coram eo, et noluit comedere; dixitque Amnon: Ejicite universos a me.

Cumque eiecissent omnes, 10. dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut vesca de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas quas fecerat, et intulit ad Amnon fratrem suum in conclave. 11. Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, et ait: Veni, cuba mecum, soror mea. 12. Quae respondit ei: Noli, frater mi, noli opprimere me, neque enim hoc fas est in Israel; noli facere stultitiam hanc. 13. Ego enim ferre non potero opprobrium meum, et tu eris quasi unus de insipientibus in Israel; quin potius loquere ad regem, et non negabit me tibi. 14. Noluit autem acquiescere precibus ejus; sed praevalens viribus oppressit eam, et cubavit cum ea. 15. Et exosam eam habuit Amnon odio magno nimis; ita ut majus esset odium quo oderat eam, amore quo ante dilexerat. Dixitque ei Amnon: Surge, et vade. 16. Quae respondit ei: Majus est hoc malum quod nunc agis adversum me, quam quod ante fecisti, expellens me. Et noluit audire eam; 17. sed vocato puero qui ministrabat ei, dixit: Ejice hanc a me foras, et claude ostium post eam. 18. Quae induta erat talari tunica; hujuscemodi enim filiae regis virgines vestibus utebantur. Ejecit itaque eam minister illius foras, clausisque fores post eam. 19. Quae aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, imposuissetque manibus super caput suum, ibat ingrediens, et clamans. 20. Dixit autem ei Absalom frater suus: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum? sed nunc, soror, tace: frater tuus est; neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalom fratris sui. 21. Cum autem audisset rex David verba haec, contristatus est valde, et noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. 22. Porro non est locutus Absalom ad Amnon, nec malum nec bonum; oderat enim Absalom Amnon, eo quod violasset Thamar sororem suam. 23. Factum est autem post tempus biennii, ut tonderentur oves Baalhasor, quae est juxta Ephraim, et vocavit Absalom omnes filios regis; 24. venitque ad regem, et ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui; veniat, oro, rex cum servis suis ad servum suum. 25. Dixitque rex ad Absalom: Noli, fili mi, noli rogare ut veniamus omnes, et gravemus te. Cum autem cogeret eum, et noluisset ire, benedixit ei. 26. Et ait Absalom: Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum saltem Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse ut vadat tecum. 27. Coegit itaque Absalom eum, et dimisit cum eo Amnon et universos filios regis. Feceratque Absalom convivium quasi convivium regis. 28. Praecepit autem Absalom pueris suis, dicens: Observate cum temulentus fuerit Amnon vino, et dixerit vobis: Percutite eum, et interficite; nolite timere, ego enim sum qui praecipio vobis, roboramini, et estote viri fortes. 29. Fecerunt ergo pueri Absalom adversum Amnon sicut praecepit eis Absalom. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas, et fugerunt. 30. Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens: Percussit Absalom omnes filios regis, et non remansit ex eis saltem unus. 31. Surrexit itaque rex, et scidit vestimenta sua, et cecidit super terram; et omnes servi illius qui assistebant ei, sciderunt vestimenta sua. 32. Respondens autem Jonadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne aestimet dominus meus rex quod omnes pueri filii regis occisi sint; Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalom erat positus ex die qua oppressit Thamar sororem ejus. 33. Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens: Juxta verbum servi tui sic factum est. 34. Fugit autem Absalom, et elevavit puer speculator oculos suos, et aspexit; et ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis. 35. Dixit autem Jonadab ad regem: Ecce filii regis adsunt; juxta verbum servi tui sic factum est. 36. Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii regis: et intrantes levaverunt vocem suam, et flevērunt; sed et rex et omnes servi ejus flevērunt ploratu magno nimis. 37. Porro Absalom fugiens, abiit ad Tholomai filium Ammiud regem Gessur. Luxit ergo David filium suum cunctis diebus. 38. Absalom autem cum fugisset, et venisset in Gessur, fuit ibi tri-

bus annis. 39. Cessavitque rex David persequi Absalom, eo quod consolatus esset eum Amnon interitu.

1. FACTUM EST AUTEM, POST HEC, UT ABSALOM FILII DAVID SOROREM SPECIOSISSIMAM, VOCABULO THAMAR, ADAMARET AMNON FILIUS DAVID. — Ergo erat « Thamar » soror Amnon agnata, puta ex eodem patre Davide, sed ex alia matre; Amnon enim natus erat ex Achinoam Jezraelitide. Eadem Thamar soror erat germana Absalom ex eodem patre Davide, et eadem matre, scilicet Tholmai filia regis Gessur, ut dictum est cap. III, vers. 2, ideoque Absalom sororis suae germanae stuprum ultus est caede Amnon fratris sui. Porro Thamar Hebraice idem est quod palma: Absalom (quem concipere et corrupte multi nominant Absalon) patris patris; Amnon fidelis et stabilis: quare haec nomina non nisi per antiphrasin dictis personis competunt, sicut bellum dicitur, quasi minime bellum et pulchrum. Amnon enim fuit infidelis et instabilis: Absalom turbavit regnum Davidis, Thamar vitium passa est, quod palma invicta non patitur.

2. ITA UT PROPTER AMOREM EJUS EGROTARET. — Hic morbus amoris a medicis vocatur *epos*, id est amor, quo homo totus languescit, macrescit, marcescit, contabescit ex amoris vehementia. Hoc morbo laborabat sponsa Cantigum, cap. II, vers. 5, dicens: « Fulcite me flibus, stipate me malis, quia amore languo. » Vide ibi dicta. Simili morbo, sed carnali laborabat Antiochus Seleuci regis filius ex amore Stratonices novae suae contabescens, idque pra pudore exprimere non audeus. Causam hanc morbi deprehendit Erasistratus medicus, cum ad introitum Stratonices videret Antiochum languentem robore perfundi, et spiritu increbrescere, eaque egrediente pallere, et excitatiorem anhelitum recipere, protinusque rem Seleuco patri exposuit, qui Stratoniceam concessit filio, ut eum in vita servaret, teste Appiano in *Syriacis*, et Valerio Maximo, lib. VI, cap. VII. Eundem morbum diabolum immisit sanctimoniali cuidam, ut se moriturum clamaret, nisi ad eam veniret Benedictus Monachus, id est, demon quidam, qui speciem monachi assumpsisset, seque vocabat Benedictum; quam S. Equilius suis precibus et meritis sanitati, menti et castitati restituit, ut narrat S. Gregorius, lib. I *Dialog.* cap. IV.

CUM ESSET VIRGO, — quae domi a patre Davide in Gyneceo, vel potius Parthenone inter ceteras virgines filiasque regis magna cura et custodia servabatur.

13. LOQUERE AD REGEM, ET NON NEGABIT ME TIBI. — Existimabat puella simplex et ignara legis id posse fieri; licitum enim esse conjugium inter fratrem et sororem, si illa duntaxat esset agnata ex alia scilicet matre, ut erat Thamar; hoc enim licitum esse censuit R. Salomon apud Lyranum; sed erravit. Lex enim *Levit.* XVIII, 17, expresse omne conjugium inter fratres et sorores, etiam ex altero dum-

taxat parente, vetat sub pena mortis. Certe, si Thamar idipsum scivit, hanc excommunicationem suae violentioni preceperat, ut tempus redimeret, et ex periculo tam evidenti elaberetur, ac manus Amnon amoris furens evaderet, ut innuit Josephus et asserit Serrarius.

14. OPPRESSIT EAM. — Ecce stuprum Amnonis vim inferentis sorori suae. Permisit hoc Deus ad castigandum adulterium Davidis patris. Amnon enim fuit filius Davidis primogenitus, eique dilectissimus, qui patris libidinem secutus vitia suam sororem. Hinc discant parentes esse casti ut filios exemplo magis quam verbo doceant castitatem. Si enim sint incesti, filii eorum incesti imitabuntur.

15. ET EXOSAM EAM HABUIT AMNON ODIO MAGNO NI MIS. — Naturalis ratio hujus odii, ait Cajetanus, philosophis redditur, quod in tanto amore multa fiat seminis effusio, quae valde alterat et immutat dispositionem et temperiem interiorum humorum; et consequenter affectus mutat in contrarium, puta amorem in odium, quia sentiunt damna ingentia sui amoris et libidinis effusa. Audi Aristotelem, lib. IV, *Problem.* 11: « Cur adolescentuli, cum primo concumbere incipiunt quibuscum fuerint congressi, eas re peracta odio habent? An quod narratio summa exstiterit, sequentis tristitiae memores, eam fugiunt tanquam sentem, ad quam se applicaverunt? » Idem ibidem, *Prob.* 6: « Cur, inquit, omnium maxime animalium homo, postquam concubuit, dissolvitur et languescit? An quod semen proportionem sui corporis plurimum emittit? »

Addit Abulensis ex peculiari Dei providentia et castigatione id factum esse, et fieri solitum, ut scilicet ad illum amorem, qui excessive irrationabilis est, excessivum odium consequatur; ut hac ratione peccanti poena congrua detur per opposita. Dei enim statutum est, ut illi qui valde inique agunt, sibi ipsis nullo etiam puniente poena sint. Unde S. Augustinus in *Confession.*: « Jussisti, Domine, et sic est, ut poena sibi sit omnis inordinatus animus. » Idem, serm. 14 *De Verbis Domini secundum Matth.*: « Unicuique sua cupiditas, ait, tempestas est. »

Similes amantium conversiones in odia extrema necesse quae mutas recensentur passim in *Tragicis*, ut apud Senecam in *Meleae*, quae amantium suum Jasonem postea ita odit, ut in ejus vindictam communes filios ipso cerente, nec tamen impedito valente, jugularit. Atque has poenas Poeta vocat « Furias, » quia ex furentibus cogitationibus promanant. Sic Semiramis amans suos, et inter eos filium suum atrociter occidit. Vide Abuensem in fine cap. fuisse dissentem de vi et proprietatibus amoris. Aliam odii causam com-

miniscuntur Rabini, scilicet quod Thamar stupro Amnon resistens, cum eo luctando ejus genitalia ita læserit, ut ea deberint abscindi; sed hæc ce- rebri Rabbinici crasse sunt imaginationes et fig- menta.

16. **QUE RESPONDIT EI: MAJUS EST HOC MALUM QUOD NUNC AGIS ADVERSUM ME, QUAM QUOD ANTE FECISTI, EX- PELLENS ME,** — tum quia expulsio hæc erat publica et infamis, cum violatio fuisset secreta et occultata; tum quia probrosa expulsio augebat dolorem ex violatione conceptum; cum enim Amnon debuisset eam a se violatam solari, eique blandiri, hos- tiliter et ignominiose expulit eam; tum quia Tha- mar sperabat quod Amnon vitium sibi illatum tegeret, vel illud celando, vel se in uxorem du- cendo: jam autem expulsa videbat et vitium pu- blicari, et conjugium suum ab Amnone refutari; tum denique quia per hanc expulsionem cerne- bat se ab omnibus contemnendam et repudia- dam, ut nullus eam sibi postulari uxorem. Puta- bant enim plerique Amnon vitium aliquod in ea deprehendisse, ob quod eam ita inhumaniter ex- pulisset. Quare quisque, hoc vitium fugiens, eam spernebat; unde ipsa domi moesta et desolata con- tabuit, ut dicitur vers. 20.

19. **IMPOSITISQUE MANIBUS SUPER CAPUT SUUM,** — ut præ pudore manibus velaret faciem, in qua est sedes verecundiæ.

20. **SED NUNC, SOROR, TACE: FRATER TUUS EST,** — *q. d.* Gravior esset injuria, si ab extraneo, vel ho- mine vili oppressa fuisses: jam autem violata es a filio regis primogenito, fratremque tuo, a quo ca- vere non debebas. Quare facile sciens omnes te non consensisse, sed vi oppressam a filio regis, cui omnia licent. Hac ergo cogitatione solare et mi- gna dolorem tuum. Ita Abulensis.

21. **NOLUIT CONTRIBUSTARE SPIRITUM AMNON FILII SUL.** — Hæc verba non sunt in Hebræo, Chaldeo et Septuaginta. Peccavit David non corrigendo, nec castigando Amnon filium suum de hoc tam infami stupro, præsertim cum lex, *Levitici* xx, 17, id ju- beat. Quare justo Dei judicio inde secuta sunt tot tantaque mala, damnaque tam Davidi quam Am- noni: nam hic occisus vitam perdidit, ille pene

regnum eum vita amisit, alescente sororis suæ violationem Absalomo. Ita Abulensis, qui censet Davidem debuisse Amnonem ob stuprum morte punire, uti sancit lex; licet Cajetanus eum excuset a tam gravi punitione, eo quod crimine esset oc- cultum, nec ullo teste probari posset. Adde quod Amnon esset primogenitus, hæres et successor in regnum, ideoque in vita ob publicum reipub- licæ bonum servandus, et mitiori pena casti- gandus.

23. **FACTUM EST AUTEM POST TEMPUS BIENNI.** — Hinc patet eadem Amnon contigisse biennio post stuprum ab eo illatum Thamar: tam cito Dei vin- dicta persecuta est sceleratum et incestum, eumque vita et regno privavit. Erat enim primogenitus, o Davidi in deliciis, ideoque in ejus regnum succes- surus.

24. **ECCE TONDENTUR OVES SERVI TUI.** — Absalom ergo filius regis erat pecorarius, curamque habe- bat ovium et pecorum, uti et ceteri principes il- lius ævi candidi et simplices.

25. **BENEDIXIT EI,** — *q. d.* David Absalomo bene precatus est, itaque eum dimisit, dicendo, *v. g.* Vade in pace. Unde Vatablus vertit, *valedixit ei.*

29. **FUGERUNT,** — timentes ne occiderentur, uti Amnon; quasi Absalom solus cuperet esse super- stes, ut patri in regnum succederet, ne quis alius fratrum præferretur. Sicut Turca, cum habet pro- lem, omnes fratres occidit, ne ipsi regnum inva- dent.

32. **QUONIAM IN ORE ABSALOM ERAT,** — *q. d.* Am- non erat in Absalomi oculis et ore, ut frequenter de ultione stupri ab eo sororis suæ illati loquere- tur. Quod enim est in corde, hoc ebullit in os.

37. **ABSALOM FUGIENS ABIT AD THOLOMAM FILIUM AMMIUD REGEM GESSUR.** — Fugit ergo ad avum suum maternum; ipse enim erat filius filie Tholomai regis Gessur, uti dictum est capite iii, vers. 3. hic enim nepotem suum recepit, et tutatus est, eo quod ipse Thamar neptis pariter suæ stuprum ultus fuis- set cæde Amnon stupratoris.

38. **FUIT III TRIBUS ANNIS.** — Hinc patet chro- notaxis rerum tunc gestarum, quam assignavi cap. xii, vers. 25.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Joab per Thecutis blandiloquentiam Absalomum reconciliat Davidi, sed ita ut ipse eum ad conspectum non admittat. Deinde, vers. 23, describitur Absalomi pulchritudo, cesaries, proles ac successio segetum Joab: qua re excisus Joab eum ad Davidis osculum admitti procurat.

1. Intelligens autem Joab, filius Sarvia, quod cor regis versum esset ad Absalom, 2. misit Thecuam, et tulit inde mulierem sapientem, dixitque ad eam: Lugere te simus, et induere veste lugubri, et ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier jam plurimo tempore lugens mortuum,

3. et ingredieris ad regem, et loqueris ad eum sermones hujuscemodi. Posuit autem Joab verba in ore ejus. 4. Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecutis ad regem, cecidit coram eo super terram, et adoravit, et dixit: Serva me, rex. 5. Et ait ad eam rex: Quid causa habes? Quæ respondit: Heu! mulier vidua ego sum; mortuus est enim vir meus. 6. Et ancilla tua erant duo filii qui rixati sunt adversum se in agro, nullasque erat qui eos prohibere posset; et percussit alter alterum, et interfecit eum. 7. Et ecce consurgens universa cognatio adver- sum ancillam tuam, dicit: Trade eum qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui quem interfecit, et deleamus hæredem; et quarunt extinguere scintillam meam que relicta est, ut non supersit viro meo nomen, et reliquie super terram. 8. Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, et ego jubebo pro te. 9. Dixitque mulier Thecutis ad regem: In me, domine mi rex, sit iniquitas, et in domum patris mei; rex autem et thronus ejus sit innocens. 10. Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, et ultra non addet ut tangat te. 11. Quæ ait: Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad oleiscendum, et nequaquam interficiant filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filii tui super terram. 12. Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere. 13. Dixitque mulier: Quare cogitasti hujuscemodi rem contra populum Dei, et locutus est rex verbum istud, ut peccet, et non reducat ejectionem suam? 14. Omnes morimur, et quasi aquæ dilabimur in terram, que non revertuntur; nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui ab- jectus est. 15. Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, præsentem populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem si quomodo faciat rex verbum ancillæ suæ. 16. Et audivit rex, ut liberaret ancillam suam de manu omnium qui volebant de hereditate Dei delere me, et filium meum simul. 17. Dicit ergo ancilla tua, ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim Angelus Dei, sic est dominus meus rex, ut nec benedic- tione nec maledictione moveatur; unde et Dominus Deus tuus est tecum. 18. Et respondens rex, dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere, domine mi rex. 19. Et ait rex: Numquid manus Joab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier, et ait: Per salutem animæ tuæ, domine mi rex, nec ad sinistram, nec ad dexteram est, ex omnibus his quæ locutus est dominus meus rex; servus enim tuus Joab ipse præcepit mihi, et ipse posuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc. 20. Ut verterem figuram sermonis hujus, servus tuus Joab præcepit istud; tu autem, domine mi rex, sapiens es sicut habet sapientiam Angelus Dei, ut intelligas omnia super terram. 21. Et ait rex ad Joab: Ecce placatus feci verbum tuum; vade ergo, et revoca puerum Absalom. 22. Cadensque Joab super faciem suam in terram adoravit et benedixit regi, et dixit Joab: Hodie intellexi servus tuus quia inveni gratiam in oculis tuis, domine mi rex; fecisti enim sermonem servi tui. 23. Surrexit ergo Joab et abiit in Gessur, et adduxit Absalom in Jerusalem. 24. Dixit autem rex: Revertatur in domum suam, et faciem meam non videat. Reversus est itaque Absalom in domum suam, et faciem regis non vidit. 25. Porro sicut Absalom, vir non erat pulcher in omni Israël, et decorus nimis; a vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula. 26. Et quando tondebat capillum (semel autem in anno tondebat, quia gravaba- bat eum cesaries), ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis, pondere publico. 27. Nati sunt autem Absalom filii tres, et filia una nomine Thamar, elegantis formæ. 28. Mansitque Absalom in Jerusalem duobus annis, et faciem regis non vidit. 29. Misit itaque ad Joab, ut mitteret eum ad regem, qui noluit venire ad eum. Cumque secundo misisset, et ille nolisset venire ad eum, 30. dixit servis suis: Scitis agrum Joab juxta agrum meum, habentem messem hordei: ite igitur, et succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalom segetem igni. Et venientes servi Joab, scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt servi Absalom